

Gorman, Michael. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom / prevela Irena Kranjec. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. 163 str. (Posebna izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva ; knj. 11) ISBN 953-6001-35-7

Michael Gorman više je poznat hrvatskoj knjižničarskoj publici posredno, nego izravno, iz prijevoda njegovih tekstova. Poznajemo ga kao autora ISBD-a, po vještim polemikama koje je vodio sa Seymourom Lubetzkim i S. Michaelom Malinconicom o ulozi glavne kataložne jedinice u računalnom katalogu, te kao zagovaratelja modularne organizacije bibliografskih podataka, koja je primjerenija suvremenoj informacijskoj tehnologiji od linearnosti formata MARC, i kao prvog od dvaju urednika drugog izdanja *Anglo-američkih kataložnih pravila*. U posljednjih desetak godina poznajemo Gormanu kao zagovornika racionalnog odnosa prema upotrebi novih tehnologija u knjižnicama i žestokog protivnika sheme metapodataka Dublin Core, a sve u svrhu obrane vrijednosti koje za njega predstavljaju knjižnice, knjižničari i knjiga u doba u kojem se čini da informacijska tehnologija i njeni epigoni postavljaju nove vrijednosti, zanemarujući one trajne koje su u jezgri struke. O ovoj, posljednjoj fazi Gormanova rada mogli smo čitati u njegove dvije knjige objavljene prije *Postojane knjižnice*, a to su *Future libraries: dreams, madness, & reality* koju je napisao s Waltom Crawfordom 1995., i *Our enduring values: librarianship in the 21st century* iz 2000. Stoga je za svaku pohvalu objavljivanje ove knjige u nizu Posebna izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva, što će omogućiti da se hrvatski čitatelji upoznaju s Gormanom u izravnom kontaktu s njegovim tekstom. Treba pohvaliti i prevoditeljicu Irenu Kranjec koja je uspjela prenijeti hrvatskom čitatelju Gormanov vrlo konkretan, ali stilski i kulturološki zahtjevan tekst.

Gorman započinje knjigu citatom Johna Dos Passosa iz 1941. godine u kojem se kaže da “u vremenima promjena i opasnosti ... osjećaj kontinuiteta s prijašnjim generacijama može se rastegnuti kao uže za spašavanje nad zastrašujućom sadašnjošću”. Premda se drastičnost situacije u doba o kojem piše Dos Passos ne može usporediti s vremenom u kojem piše Gorman, on koristi tu sliku kako bi opisao stanje u kojem se nalaze knjižničari “ošamućeni promjenama, otuđeni od jednog ili drugog aspekta suvremenih knjižnica i ugroženi od dvoglavog zmaja – sve manjih sredstava s jedne strane i tehnoloških zahtjeva s druge”. Stoga je osnovna pretpostavka ove knjige da “moramo razumjeti prošlost, svoje mjesto u odnosu na prošlost i pouke koje možemo iz nje izvući želimo li se racionalno nositi sa sadašnjošću i s budućnošću se suočiti bez straha”.

Knjiga *Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom* podijeljena je u četiri cjeline koje čini jedanaest poglavlja. U prvoj se cjelini pod naslovom “Knjižnice i komunikacijska tehnologija” Gorman bavi utjecajem komunikacijske tehnologije na društvo i knjižnice s aspekta njihove povijesti i razvoja. Zapčinje s opisom stanja u današnjim knjižnicama prepoznajući zajedničke probleme s kojima se različite vrste knjižnica suočavaju, zatim nastavlja opisom razvoja komunikacijskih tehnologija od posljednje četvrtine devetnaestog stoljeća

do danas i završava spajanjem tih dviju tema: komunikacijska tehnologija i knjižnice danas. Osnovna je teza ove cjeline da današnje vrijeme i naš položaj nije ni po čemu poseban u odnosu na prošla vremena, već da je “logičnije pretpostaviti da se nalazimo na određenoj točki ravnomjerne evolucije knjižnica i ljudske komunikacije, u kojoj je jednako toliko promjena iza nas koliko i pred nama”. Takvim razumijevanjem stvari, “kao struka možemo se opustiti i hladnokrvno rješavati svoje probleme primjenjujući analizu i logiku – evolucijska vremena zahtijevaju evolucijske odgovore”.

U drugoj cjelini, u četvrtom i petom poglavlju, Gorman uvodi svoju drugu tezu, a to je važnost čitanja i pismenosti u web-okruženju. Čitanje promatra u odnosu na digitalni svijet, kulturni jaz i ulogu knjižničara u “pravoj pismenosti”. Takvu vrstu pismenosti on definira kao onu koja “osposobljava ljude da čitanjem postanu učeni”.

“Rad u knjižnici i budućnost knjižnica” treća je cjelina od četiri poglavlja. Tu se Gorman bavi informacijskom službom u tehnološki naprednim knjižnicama, katalogizacijom u dvadeset i prvom stoljeću, izazovima budućnosti i potrebom za praktično primjenjivim istraživanjima. Osnovni je ton ove cjeline upućivanje na vrijednosti knjižničarstva kao struke, dok je iduća, posljednja cjelina, “Prevladavanje stresa i postizanje sklada”, svojevrsna oda vrijednostima koje predstavljaju knjižničari, knjižnice i knjige. Kako bi se savladale “boljke suvremenog društva: preopterećenost informacijama i stres”, Gorman “u potrazi za skladom i ravnotežom” nudi, osim vrlo konkretnih uputa, rješenja u “filozofiji i etici knjižničarstva koja sadržava naše vrijednosti ... i predstavlja osnovu za rješenje nedoumica s kojima se suočavamo”.

Gorman je svojim, često isključivim, stavovima stvorio jednako gorljive protivnike kao i sljedbenike. No, oni prvi, a za druge je to razumljivo, sigurno nisu mogli ostati imuni na slikovitost njegova diskursa. Za primjer bih uzela meni najdraži dio knjige o prirodi weba iz petog poglavlja. U tom poglavlju Gorman uspoređuje naš položaj s položajem prvih kartografa i njihovih karata koje su prikazivale “različite *terrae incognitae*, izmišljene otoke i kontinente, nezabilježena mora nastanjena zmajevima, troglavim ljudima, krakenima, hipogrifima, antropofagima i drugim nevjerojatnim bićima”. I, kako bi objasnio “što je dokument”, a što preduvjet za razumijevanje weba, Gorman se pita “što moramo učiniti da bi neki objekt – na primjer, životinja – bio dokument?” Primjer za razmatranje odgovora na to pitanje našao je u definiciji u kojoj Suzanne Briet ističe da “antilopa koja slobodno trči po Africi nije dokument, dok ta životinja uhvaćena i dovedena u zoološki vrt kao objekt proučavanja jest”. Dakle, odgovor ovisi o tome “na koji se način određeni dokument *promatra*, a ne što *jest*”. Na ovome mjestu Gorman uvodi izravnu asocijaciju na iskaz (u kojem, moram iskreno priznati, čujem odjeka svoje definicije dokumenta) Humptyja Dumptyja: “Kada ja koristim neku riječ, ona znači ono što sam ja odlučio da znači – ništa više i ništa manje.”!

Je li to definicija digitalnog dokumenta s kojom se Gorman slaže ili pak nudi nešto treće, pročitajte u ovoj knjizi.

Mirna Willer